

Text: Honza Vedral
Foto: Marek Musil

SCHWEINE!

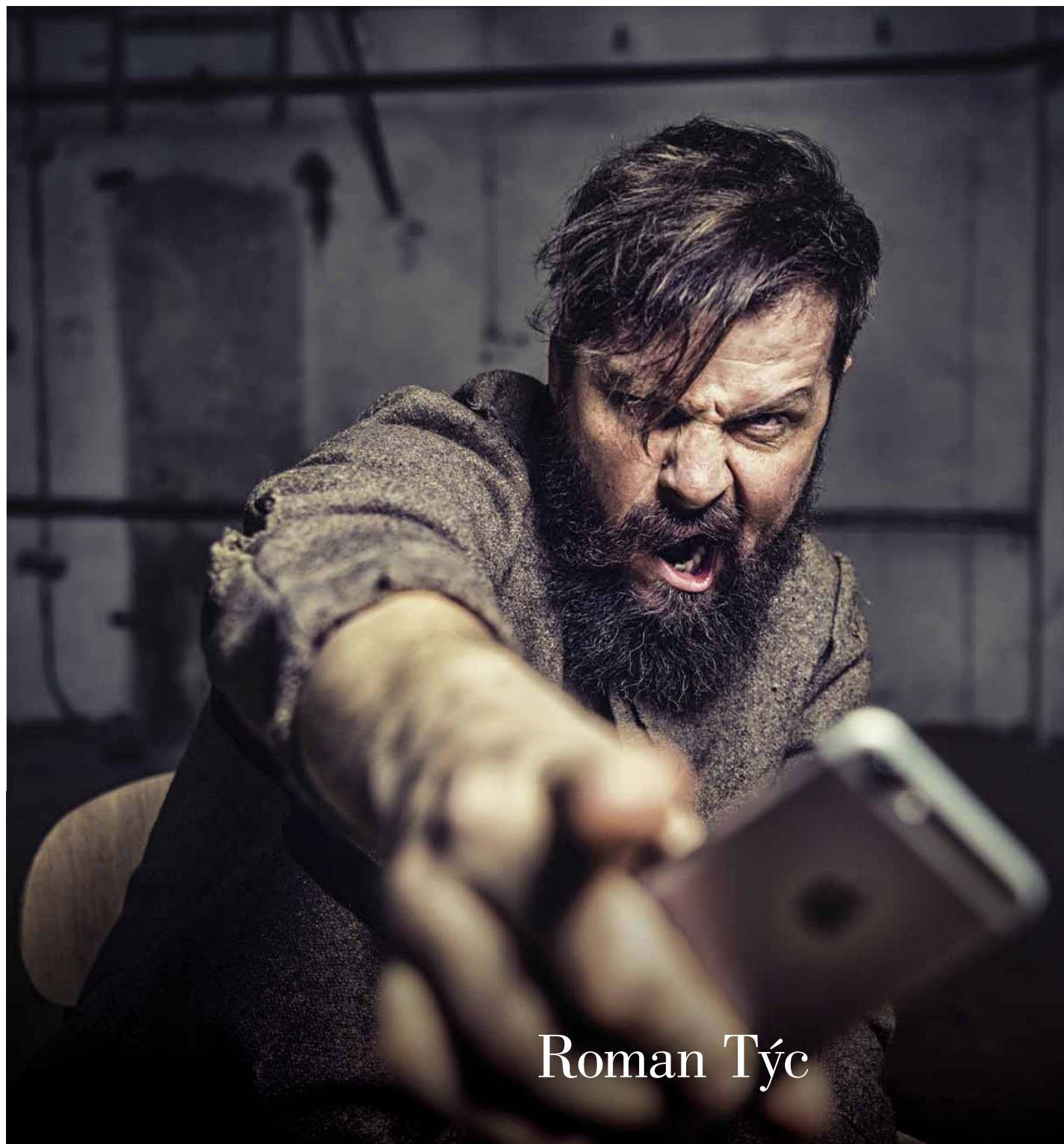
HLÍNA Z HROMADNÝCH HROBŮ, OKŘÍDLENÉ KULKOVÉ JEPICE Z VEŘEJNÝCH POPRAV, ZRŮDY Z PRASEČÍCH ŽALUDKŮ I PŘETŘENÉ VERŠE Z MÁCHOVA MÁJE PSANÉ ŠVABACHEM. NA SVÉ TŘETÍ A MOŽNÁ POSLEDNÍ VÝSTAVĚ IM BODEN ROMAN TÝC OPĚT ZNEKLIDŇUJE. VE SKUTEČNOSTI SE ALE ZNOVU VYPOŘÁDÁVÁ S VLASTNÍ RODINOU.

Zatímco ve veřejném prostoru a z novinových titulků je Roman Týc známý především díky zneklidňujícím akcím umělecké skupiny Ztohoven, coby spoluzakladatel bitcoinové kavárny Paralelní Polis, ve které hlasitě bojkotuje EET, či Institutu kryptoanarchie, jako samostatně činný umělec se zabývá velmi niternými a osobními tématy. Důkazem toho je jeho třetí sólová show v pražské DSC Gallery, kterou pojmenoval Im Boden, tedy „v zemi“. Hovoří o ní jako o uzavření trilogie a dost možná posledním galerijním počínem, který udělal.

Hodně lidí vás má zařazeného spíš jako aktivistu, který nemá rád instituce.

Jak jste se vlastně stal umělcem, který vystavuje a prodává?

Stalo se to, když jsem v roce 2009 předělal památník 17. listopadu na Národní třídě a přidal na něj hajlující a fuckující ruce. Tehdy se ozvala Olga Trčková z DSC Gallery, že o tom četla v novinách a že by měla zájem její sběratelé. Chtěla, abych udělal sedm kopií, říkal jsem jí, že to vůbec, ale že by mě bavilo tu původně sádrovou věc odlít do bronzu. Tehdy jsme uspořádali dražbu a byla úspěšná. A to byl můj vstup

Roman Týc

do galerijního světa, protože do té doby jsem zkušenost s prodejem neměl. Dělal jsem věci intuitivně, pro pocit, že jsem součástí uměleckého provozu. Představa, že bych mohl vůbec něco prodat, to pro mě bylo úplné science fiction. A částka, kterou jsme vydražili, mě hodně překvapila. Zaplatil jsem z ní exekuci za sociální a zdravotní pojištění, kterou jsem tehdy měl.

Takže jste byl rád...

Určitě. Sedli jsme si s Olgou a já začal psát další nápady. Dostal jsem finance a nechal jsem ze špinavých kontejnerů přečalounit sedačku do bílé kůže. To se kupodivu taky prodalo. Navzájem jsme pochopili, že to opravdu jde, a začali tedy domlouvat první výstavu. A já se najednou ocitl v divné pozici. Najednou jsem zjistil, že neumím dělat výstavy, že se v tom prostředí neumím polybovat. Pochopil jsem, že galerie je jednak skutečně velkorysá a taky že je to prostředí pro velký kluky.

Dá se nějak blíže specifikovat v čem?

Není to zkrátka výstava v kavárně. Je potřeba citlivě pracovat s kompozicí, přemýšlet nad jednotlivými částmi toho prostoru i nad celkem. Zároveň jsem si chtěl ale pořád zachovat tvář, což znamenalo tu galerii trochu a nějak chytře pochcat. A tak jsem přišel s tím, že chci udělat obrazy z lidského popela. Původně šlo spíš o hru s fenoménem smrti, jenže pak jsme v rámci natáčení jednoho dokumentu šli do krematoria a já tam vzadu za ním skutečně našel kontejner, kam se vyhazovaly zbytky lidského popela, co se nevesly do uren. To pro mě bylo překvapení. A samozřejmě jsem ho skutečně na ty obrazy použil, aniž by to galerie věděla.

Jaká byla jejich reakce?

Tři dny před výstavou jsme si dali schůzku a řekl jsem: Milá galerie, tady je zákon, který teď budeme porušovat, protože se ostatky se takhle nakládat nesmí. Ve Ztohoven jsem zvyklý takhle pracovat, víme, jak z toho získat benefit, myslím jsem, že budou mít radost. Ale oni radost neměli. Koukali na to, druhý den jsme se sešli s právníky a nejdřív si řekli, že se výstava ruší. Nakonec jsme se rozhodli udělat jenom vernisáž a pak že si galerii pronajmeme, abych ji nevedl do problémů... No a hodinu před vernisáží přišla kriminálka odebrat vzorky...

Ve kterých se lidský popel, alespoň podle zpráv v tisku, nenašel.

Ale samozřejmě tam byl. Já jsem mezi tím popelem v kontejneru našel i zuby a korunky, dali by se identifikovat konkrétní lidé... Ale to jsem nechtěl. Můj cíl nebyl šokovat. Pointou té výstavy mělo být, že se k nám systém i v tom posledním momentě bytí chová jako k materiálu, který, když se nevejde do typizované nádoby, tak ho jako materiál vysypou a vyhodí. Bylo to pro mě ohromný téma, jak nás systém až průmyslově zpracovává. Čekal jsem, že o tom se bude debatovat. I proto jsem říkal, že nevím, zda to skutečně lidský popel je, nebo ne. Jenže to se vůbec nestalo. Debatovalo se, jestli si dělám z lidí srandu a jestli jsem blázen, nebo ne.

NECHTĚL JSEM SI PŘIPUSTIT, ŽE JSEM SVOU MATKU, KTERÁ UMŘELA, KDYŽ MI BYLO ŠEST, CELÝ ŽIVOT VNÍMAL JAKO DVOUKILOVOU PLECHOVKU

A co ta policie?

Aby nemuseli obrazy rozebírat, osobně jsem jim ten popel donesl, řekl jim, kdy a kde jsem ho nabral a kdo byl u toho. Šlo mi o tu konfrontaci, donutit systém, aby se vyjádřil. Jenže ani to se nestalo. Vyšumělo to.

Dělal jste to kvůli konfrontaci?

Ze skutečnosti ne. Až Olga mi pomohla si uvědomit, co jsem si tím chtěl doopravdy říci. Ona mi totiž položila tu nejjednodušší otázku, proč dělám tak šílené věci, jako jsou obrazy z popela. Řekla mi: „Zamysli se a napiš o tom jednu větu.“ Ale já, který jsem schopný psát elaboráty a vykládat romány, jsem tu jednu větu najednou napsal nedokázal!

Ale dnes už víme, že šlo o matku.

Respektive o její absenci.

Nechtěl jsem si připustit, že jsem svou matku, která umřela, když mi bylo šest, celý život vnímal jako dvoukilovou ple-

chovku a její podobu znal leda z fotky.

Bylo to moje vnitřní pnutí, ztělesňovat někoho z ostatků. Pravděpodobně jsem to v sobě potlačoval a až skrz tenhle projekt to ze sebe dostal. To je úlet! Byla to vlastně arteterapie!

A tak přišel na druhé výstavě logicky na řadu vztah s otcem...

Po tom jsem šel už cíleně. V dalších dvou letech jsem totiž začal řešit téma autority, protože jsem si uvědomil, že proti autoritám neustále bojuju. Stačí mi, když má chlápek uniformu a já se kroutím a dělám: „No a?“ A stejný „no a“ jsem dělal na svého otce, když mi bylo čtrnáct. „No a, že sis před pár lety zašukal a zplodil jsi mě, nemáš právo mě jakkoli fyzicky omezovat a něco mi nakazovat...“

On na vás byl přehnaně přísný?

Spíš to měl těžké. Zůstal sám se dvěma dětmi a musel to nějak dát. Dneska už to vnímám celé jinak a pomohla mi v tom právě ta výstava. Vždyť já jsem s ním až do té doby nemluvil! Když výstava skončila, celé se mi to rozleželo. A o rok později jsme najednou měli skvělý vztah, občas se vidáme, povídáme si. Dokonce jsme spolu plánovali dovolenou do Dukelského průsmyku, který prošel za války jeho otec.

Pokud si dobře vzpomínám, byla to ta výstava s obrazy z pletiva plotů, na kterou jste ale přenesl i kus otrodomu.

Hned u vchodu jsem chtěl diváka strhnout do dětského světa. Každý, kdo přišel, měl touhu si zajezdit a nevěděl, jestli může. Zároveň to byl symbol prvního místa, kde musí mít každý ostré lokty. Aby získal to nejlepší autíčko, musí přece vytáhnout slabšího ven... autodrom je simulace dospělého světa. Alespoň já jsem to tam poprvé zažil, protože jsem vyrůstal na Letné nad Výstavištěm a s klukama jsme chodili na černo na pouť dírama v plotě.

NEVĚDĚL JSEM, JAK ZAREAGUJÍ. VŽDYŤ JSEM JIM TÍM DÍLEM V PODSTATĚ ŘÍKAL: TVŮJ DĚDA BYL SRÁČ!

Zrůdy z vepřových žaludků na hlině, která zřejmě pochází z masových hrobů. I to je nová výstava Romana Týce.

Nové symboly překrývají staré. I to je další rozměr výstavy.

Po téhle výstavě jste ale začal naplno s Paralelní polis...

Ale v hlavě se mi už mezitím začal utvářet další koncept, jehož výsledkem je ta aktuální výstava. Já jsem totiž nečekané zjistil, že dědeček z máminy strany byl v revolučních gardách. Nejdřív to pro mě byl jenom šok, že jsem to nevěděl a dozvěděl se to až po úmrtí babičky. Moje sestra tehdy začala skenovat staré fotky a jednou mi volá a říká: Hele, co znamená, když má voják pásku s nápisem RG? Říkám jí: To byly pěkný kurvy, co dokázaly hodit kočárek i s miminem z mostu... A sěgra na to: Tak se u mě asi stav, já ti něco ukážu...

Dědečka?

Na té fotce bylo asi pětadvacet chlápků, na ramenech samopaly, na zemi několik granátů, kulometry, na sobě uniformy Africa Corps a přes ruce pásky RG. A to byl ten moment, kdy vám to všechno začíná docházet. Ten dvoupatrový barák v pohraničí, po řezníkovi, největší v celé vesnici. A začnete přemýšlet, co on ten děda vlastně byl? Tak jsem se zeptal táty, jestli ví, co byl děda Doubrava zač. A on, že jasně, že mu vyprávěl, jak vlezli do chalupy, na stole ještě teplá polívka, tak začali fukat na zeď, najednou jim přišla dutá, tak začali bourat. Mysleli, že najdou poklad, ale byl

tam prkna, tak je začali štípat. Hrabou a tahají košile, kravaty. A najednou se před nima otevřou dveře... A za nima stojí další z revoluční gardy a říká: Vy blbci, co tam za tou skříní děláte! Dědovi bylo devatenáct a byl to normální zlatokop...

Odkud jste vlastně pocházeli?

Z Jalůvčí, jedné vesnice kousek za Děčínem. A právě z Děčína se mi shodou okolností v té době ozvali lidi, kteří dělají projekt Ukradená galerie, jestli bych tam něco nevystavil. Říkal jsem si, že to je výzva. Volal jsem kamarádovi, který chodí s detektorem, že bych potřeboval sehnat

ZOOM-ZOOM

DOKONALÉ SPOJENÍ
MEZI ČLOVĚKEM A STROJEM

Když řídíte vůz Mazda MX-5 RF, nikdy nejste sami.

V ten moment splýváte se svým vozem v jedno. Zažíváte pocit souznění. Říkáme mu Jinba Ittai a je v srdci všeho, co vytváříme. Taková je Mazda.

DRIVE TOGETHER.

人馬一体

VÍCE NA MAZDA.CZ NEBO FACEBOOK/MAZDA ČR
Kombinovaná spotřeba 6,1–6,6 l/100 km, emise CO₂ 142–154 g/km.

Citáty z Máchova Máje Týc vyvedl Švabachem a přetřel na bílo.

nějaký zrezlý bouchačky. A on mě uvedl do světa lidí, kteří ze země hrabou neuvěřitelné věci. Běžně třeba nachází hroby s mrtvolama, které na sobě mají kovové věci. Tak si je vezmou a zase zahrabou. Ono se o tom nemluví, ale v podstatě ty hroby vykrádají. Ale o to nejde, jsou to historický nadšenci.

PRAVDĚPODOBNOST, ŽE NĚKTERÁ Z TĚCH KULEK ZABÍJELA, SE BLÍŽÍ JISTOTĚ

A ti vám tedy našli bouchačku.

Ve skutečnosti to bylo pět revolverů, které jsem dal na bílou desku a pod to dětským rukopisem napsal: A tvůj děda zakopal na zahradě co? A s tímhle jsem vyjel do Děčína, přímo naproti policejní stanici. Těšil jsem se, že bude průšvih. Dal jsem to do vitríny, přišlo asi pětadvacet lidí, povídali

jsme si. A já jsem vůbec poprvé na veřejnosti vyprávěl ten příběh o dědovi... Nevěděl jsem, jak zareagují. Vždyť jsem jim tím dílem v podstatě říkal: Tvůj děda byl sráče! Stejně jako ten můj. Jenže oni to vzali. A řekli: Jo, my víme. Pak mě vzali do baru a říkali: Všichni víme, čím jsme potomci. Zjistil jsem, že se s tím taky snaží vyrovnat. Objevil jsem silnou komunitu lidí, kteří se před svojí minulostí neschovávají.

Ještě pořád se bavíme o výstavě Im Boden?

Ano, samozřejmě. Jedním z lidí, se kterými jsem se seznámil, byl správce zámku, kterému říkají Urna. Je to kopáč a zaměřuje se na sklo. Nachází kovové části skleněných lahví nebo naběračky, prochází smetáky láhví, uzávěry. Právě on mě vzal na sudetácké smetiště. Našel jsem tam třeba injekční stříkačku s bakelitovými konci. Pak jsem ji objevil na eBay a zjistil, že je to vojenská injekční stříkačka na léčbu syfilisu, která se prodává za astronomické částky. Jindy mě vzali na Rabštejn, kde byl pracovní koncentrační

tábor. Na tom místě bylo za války zabito pětadvacet vězňů. Pak tam přišli revoluční gardisti, zdůrazňují, že je to kousek od míst, kde sloužil ten můj děda, a oni ten tábor neotevřeli. Naopak, provozovali ho dál, přihodili další lidi, hlavně Sudetáky. A zabili dalších pětadesát lidí! Postavili je před kopec, řekli: Utíkej! A bum, zastřelili je, stáhli a hodili do jámy, která tam je dodneska.

Začínám se bát, odkud je ta hlína, která je součástí vaší výstavy?

Nabral jsem ji v místech neoficiálních hromadných hrobů. Třeba když na Bořislavce popravili jedenačtyřicet německých civilistů, kteří tam jsou pravděpodobně dodneska zakopáni. Alespoň neexistuje zpráva, že by je z toho hromadného hrobu vykopali. Nedával jsem tam žádnou lebku ani hákový kříž. To by bylo extrémně snadné. Součástí té hlíny ale logicky musí být lidi, i když už zteřelí! A to stačí. A někdy tehdy jsem začal zkoumat a uvažovat nad tím, co všechno v té zemi vlastně je.

RG je zkratka Revolučních gard, ve kterých byl Týcův dědeček.

Na co jste přišel?

Napadla mě heydrichiáda, jak se popravovalo v Kobyliších! Četl jsem nedávno knížku Zápisků odstřelovače, který je o německém odstřelovačském esu. Popisuje tam, že ten mauser, co používali, standardně prostřelí člověka a ještě mu vzadu vytrhne maso ve velikosti pěsti. A tak jsem vzal kámoše balistika, šli jsme do Kobyliš, protože mi bylo jasné, že ty kulky tam pořád musí být. Vzali jsme detektor, hrabali jsme asi dvacet minut. A najednou koukám a fakt jo. Říkám tomu balistovi: Hele. A on: Jo, to je mauser. Od té doby jsem tam chodil asi tři roky a postupně jsem ze země vytahal pětadesát kulek...

A ty teď vystavujete s křídly...

Udělal jsem z nich jepice. Ta křídla jsou z listů. To je pro mě zásadní moment celé výstavy. Pravděpodobnost, že některá z těch kulek zabíjela, se blíží jistotě. A vyvolávají řadu otázek: Či jsou ty kulky? Němec? Češek? Můžu tohle vůbec ještě dělat? Koho zabíjely? Čechy? Němce? Jsou snad

VYKOPALI KARLA HYNKA MÁCHU, HODILI JEHO OSTATKY DO PAPIŘOVÝHO PYTLE, V PRAZE HO ZAKONZERVOVALI A SLAVNOSTNĚ POHŘBILI

Češi v něčem jiní než Němci? Ne, geneticky jsme stejní, ale nějaký národ, to je úplně blbost. Možná máme jiný rodokmen nebo mluvíme jiným jazykem, ale to je všechno. A kvůli tomu se lidi opravdu stříleli? To je další rozměr, který ta výstava má.

Co ještě vás při její přípravě ovlivnilo?

Moje vzpomínka z dětství, ve které jsou nápisy Švabachem přetřené na bílo, ale stále prosvitají. Jsou místa, kde je dodneska najdete. Byť je to třeba jenom jméno domu. Nejdřív jsem chtěl na obrazy psát banální věty, ale pak jsem se setkal s Anatolem Švahilcem, mistrem republiky v samém poezii. Začali jsme spolu kecat

o slovech. Chtěl jsem stavět na banalitě, ale na druhou stranu jsem nechtěl, aby to bylo banální. Po čtyřech hodinách debaty mi začal vyprávět historku, o které jsem si pak hned dohledal víc detailů. Že v den, kdy do pohraničí vtrhli Němci, se čeští vlastenci rozjeli do Litoměřic, tam lopatou vykopali Karla Hynka Máchu, hodili jeho ostatky do papírového pytle, v Praze ho zakonzervovali a slavnostně pohřbili, jako národní vzdor proti nacismu. V tu chvíli mi došlo, že to, co nás spojuje, není nějaký národ. Ale kultura. A tak jsem vzal úryvky veršů z Máchova Máje, napsal je Švabachem a pak je přetřel krakelovacím lakem... Protože i když minulost přetřeš, ona zase, nová, vystoupne ven.

A co ty postavilky, které jste udělal z vepřových žaludků?

Pořád mi leželo v hlavě, že měl děda ten barák po řezníkově. Došlo mi, že si Češi s Němci vždycky nadávali do sviní: schweine! A pak, jak mě už kdysi, někdy před patnácti lety fascinovalo, když jsem někde v supermarketu viděl vepřový

Kulky z heydričiády proměněné v jepice. Která z nich asi zabijela?

Výstava Im Boden je v DSC Gallery k vidění do 13. 6. 2017.

žaludek. Začal jsem s ním pracovat jako s materiálem. Vzal jsem jich pár, nechal je vyschnout a udělal sousoší, které připomíná německé vojáky, dokonce jsem jim dal identifikační známky vykopané ze země. Začal jsem jim zjednodušeně říkat zrůdy. Je v nich symbolika nažraného žaludku, protože obě strany toho sporu se přece chtěly navzájem vyžrat.

Těch postavíček je ale víc...

Začalo mě to s těmi žaludky brutálně bavit. Zjistil jsem, že můžu vytvářet charakter. Vymyslel a vycizeloval jsem pracovní postup. Musel jsem sňhat nerozřídle žaludky, což se mi povedlo přes řezníka Kšánu, dovnitř nasypat pilinové peletky, aby vytáhly vodu, jinak žaludky popraskaly. A taky jim přidat oči, které jsem pořídil

z kopií miminek, které si lidi, kdo ví proč, nechávají vyrábět. To mi na tom vlastně přišlo nejúchylnější.

Když to celé shrneme, vašim uměleckým tématem na samostatných výstavách je tedy rodina. A tu jste už vyčerpali.

A také to, co se nikdy neříkalo a já se to už nikdy nedozvím. Hledal jsem hranici, aby to nebylo moc opisné, abych nikoho neobviňoval. Na druhou stranu, dělat to příliš abstraktně nemá potřebný důraz. Teď nevím, zda se mi podařilo najít rovnováhu. Každopádně se ale cítím tak vyčerpaný, že nevím, jestli chci ještě v galeriích vystavovat. Uzavřel jsem tři důležitá témata, nebyl to plán, ale překvapivě se to stalo. Co bude dál, se uvidí. Každopádně se budu pořád snažit měnit stereotypní vnímání.

NEJEN SÓLISTA

„Mám to tak, že se dva roky věnuju sobě, svým projektům a konceptům, a dva roky dělám Ztohoven,“ říká Roman Týc o rytmu svojí umělecké činnosti. Umělecká skupina na sebe upozornila řadou výrazných kauz, ať šlo o atomový hřib odpálený v televizním vysílání, nebo rudé trenky visící na Pražském hradě. „Ve Ztohoven jsem jako svíčka v motoru. Začhávám jiskru, říkám teď a ono se to rozjede. Je to vlastně jako kapela, taky musíme každé dva roky vydat desku, udržovat rytmiku, dynamiku a povědomí. Jenže ve svojí vlastní kariéře u toho nemusím na někoho brát ohledy, nemusím řešit vztahy. Můžu se hlouběji zabývat vnitřními tématy a i ta práce samotná je jiná. V ateliéru jsem jen sám se sebou,“ vysvětluje Roman Týc. V posledních letech je velmi aktivní v bitcoínové kavárně Paralelní polis, je propagátorem kryptoanarchie, bitcoínu a dalších alternativních měn a cloudového uspořádání světa, které odstraňuje přežitá schémata v přemýšlení a nadbytečné mezistupně.